

Onga a középkorban

A XIII. században találkozunk először az Ongáról származó **Ongai nemes családdal**, akik mint birtokosok főleg a XIV–XVII. században szerepelnek oklevelekben Ongán és a megyében.

A község első birtokosai között ott találjuk még a Fony családot, amelynek kihalásával a falu 1352-ben az ónodi **Czudarok** birtokába ment át. A XV. század elején a **Berentei családnak**, **Korompai Györgynek**, a **jászoói prépostnak** és a **gombaszögi pálosoknak** is volt birtokrésze a faluban.

1469-ben a **Daróczy-Tibold család** szerzett javakat Ongai Péter fiaitól, Simontól és Gergelytől. A Daróczy családot ettől kezdve a XIX. századig ott találjuk a község birtokosai között.

1470-ben kihalt a Czudarok fiága, és birtokaikat – köztük Ongát – leányágon a **Rozgonyiak** nyerték el. 1523-ban Rozgonyi Kata, a család utolsó tagja **Báthori András**hoz ment feleségül, s a Rozgonyiak birtoka a Báthori család kezére jutott. Onga tulajdonjogi helyzete ezt követően a XVI. században elmosódik. A falut leginkább egytelkes nemesek éltek. A település egy része 1548-ban az **egri vár**hoz tartozott. Az **Ongai család** mellett 1564-ből **Balogh Mihály** neve ismert, mint helyi birtokos.

A török hódoltság idején a község földrajzi fekvése folytán a különböző seregek ütközőpontja lett. A döntően nemesek által lakott falu 1578-tól már adót fizetett a töröknek. 1588-ban a törökök csapatokat küldtek az adófizetést megtagadó Szikszó és a környező abaúji falvak ellen. A **magyar és török csapatok 1588. október 8–9-én ütköztek meg Szikszó alatt**, amit Rákóczi Zsigmond egri főkapitány katonái nyertek meg. Az Onga és Szikszó között lezajlott csata után a megfutamodó törökök az útba eső **Ongát felgyújtották**, a lakosok egy részét kardélre hányták vagy elhurcolták. A helybeliek más részének azonban a mocsárral, nádassal borított területeken sikerült a veszély elmúlásáig elbújniuk. A törökök elvonulása után ők építették újjá a települést.

A XVII. században már döntően kisnemesek lakták a falut. Az Ongai család itteni javai 1633-ban királyi adomány révén **Csernel György** kezébe kerültek. A XVII. század utolsó harmadában Onga jelentős része a **Négyessy-Szepessy család** kezébe jutott.

A 15 éves háború (1593–1606) alatt **Onga** ismét **hódoltsági faluvá lett**. Az 1600-as évek elején Haszán szpáhinak adó gyanánt 13 Ft-ot, 5 icce vajjat és ugyanennyi mézet fizettek. A település következő ura, Csorbadin janicsár aga már 27 forintra, 13 icce vajra és mézre emelte fel a szolgáltatásokat, ezenkívül 16 kila búzát, 16 kila árpát, 28 szekér szénát, egy tehenet, 2 kila szilvát, 1 kila diót és annyi tűzifát követelt, amennyit szekerekkel el tudott hordatni. A falu lakói egyre nehezebben viselték a súlyos terheket. 1634 októberében a királyoz fordultak segítségért. A fokozódó adóterhek miatt csökkent Onga lakossága. Számos család elhagyta a falut, sokan a jobb élet reményében a környék hajdútelepein telepedtek le, ahol kollektív nemesi szabadsággal rendelkeztek az ott élők. A törökök kiűzéséhez kapcsolódó hadjáratok idején Onga gyakorlatilag elnéptelenedett. **1696-ban** Ongát, mint **kuriális községet** már csak nemesek lakták.

A XVII–XVIII. század fordulóján Ongát **kuriális községként említik a források**. Ez a falutípus a kisnemesség közössége volt, és az önkormányzat elve szabadabban érvényesült benne. A kisnemesi falvakban több nemes család lakott együtt, akiknek életszínvonala a birtok felaprózódása következtében a jobbágyokéhoz vált hasonlóvá. A kuriális falu lakói nem álltak földesúri hatalom alatt. A közigazgatást, az elsőfokú ítélezést a nemes lakosok választott testülete végezte. Az ilyen településen azonban nem csak nemesek élhettek, hanem nemesi jogállású vagy nemesi telekre telepített jobbágyok is. A kuriális falu mentes volt mindenféle közadótól. Onga ügyeit ekkor a nemesek közbirtokossági közgyűlése intézte, élén a nemesi közösség vezetőjével, akit Ongán szintén bírónak, latinul **iudexnek** neveztek.